

Vetenskapligt namn: *Heracleum mantegazzianum*

Namnets betydelse: *Heracleum* kommer från den grekiska krigaren Herakles. Artnamnet *mantegazzianum* hedrar den italienske etnografen Paolo Mategazzi, 1831-1910.

JÄTTELOKA

Heracleum mantegazzianum

Jätteloka är en storväxt, flerårig ört som har spridit sig snabbt i ett antal europeiska länder och även i Sverige. Växten kommer ursprungligen från Ryssland och Georgien. Den kom hit som prydnadsväxt i våra trädgårdar och finns nu spridd vilt i främst i Syd- och Mellansverige. Jättelokans växtsaft orsakar i kombination med solljus brännskadeliknande sår på huden.

Ursprung

Jätteloka kommer ursprungligen från Ryssland och Georgien. Växten har funnits i Sverige sedan början av 1900-talet och var populär i våra trädgårdar på 1970-talet och har sedan dess spridit sig till naturen. Den sprids mestadels genom jord innehållandes frön som grävs upp och förflyttas, frön som fastnat i bildäck eller med hjälp av vind eller vatten har transporterats till nya områden. Jättelokan finns i hela Sverige söder om Dalälven, men har även observerats längre norrut ända upp till Luleälven. Den växer gärna längs med vattendrag, vägkanter och i fuktiga ängsmarker.

Stjälken kan bli upp till tre meter hög och nästan tio centimeter tjock, den är glest styvhårig, något räfflad och rödfläckig.

Bladen är mycket stora, upp till en meter breda. De är dubbelt till tre gånger pardelade, kala eller på undersidan finhåriga, med rundat ovala, spetsiga eller långt utdragna bladflikar som oftast är tandade i kanten.

Unga blad visar varierade former

Så känner du igen jätteloka

Stjälken på jätteloka kan bli upp till tre meter hög och nästan tio centimeter tjock. Den är något räfflad, styv och kan nertill vara något rödfläckig eller helt röd. En planta som är över två år har stora, flikiga blad med grov- eller vasstandad kant. Jättelokans fröplantor påminner om lönnblad. Jätteloka blommar i juli till september. Blommorna är vita och sitter i mycket stora, 15–25 centimeter breda, halvklotformigt välvda flockar. De blommar först under sitt andra levnadsår. Fröna mognar på hösten och faller av under hösten och vintern.

EU-listad

Jättelokan är listad på EU:s förteckning över invasiva främmande arter vilket innebär att du inte får ha den i din trädgård, dela med dig av frön eller sprida växtdelar. Runt om i landet har flera kommuner vidtagit åtgärder för att få bort jätteloka på allmän mark.

Om du hittar jätteloka i naturen – rapportera in det till Artportalen via www.invasivaarter.nu

Varför ska den inte finnas i Sverige?

Jättelokor som tidigare rymt från trädgårdar har spridit sig över stora områden i naturen och hotar nu den biologiska mångfalden och begränsar friluftslivet. Jätteloka är också en direkt fara för människans hälsa.

Effekter på den biologiska mångfalden

Jättelokan minskar mångfalden i naturen och landskapet, eftersom den sprider sig fort och bildar täta bestånd där det inte finns utrymme för några andra växter. Den ändrar även näringstillgången i jorden vilket försvårar tillväxten av inhemska arter. I områden där det växer större bestånd finns det även risk för jorderosion.

Effekter på samhället

Jätteloka kan sänka fastigheters värde. Den kan försvåra rekreation, till exempel bad och fiske längs stränder eller vistelse i naturen

Effekter i din trädgård

Jättelokan kan fort bilda täta bestånd som då utkonkurrerar andra växter om plats och solljus. Ju längre spridningen har fortgått desto svårare är den att bekämpa

Effekter på din hälsa

Växtsaften från jätteloka ger i kombination med solljus svåra brännskadeliknade sår på huden. Skyddskläder måste användas. Hud som blivit skadad av växtsaften kan var känslig för solljus under lång tid efter skadan.

Så här utrotar du växten

Att bekämpa jätteloka kräver långsiktighet och mycket stor försiktighet. Det rekommenderas att överlåta bekämpningen till experter, eftersom växten kan orsaka svåra brännskador.

Bekämpningsmetoder för små fröplantor

Små fröplantor kan dras upp för hand om marken är mjuk. Plantorna och i synnerhet deras rötter bör förstöras genom att man låter dem torka eller bränna dem. Det är viktigt att använda klädnad som täcker hela kroppen samt handskar som skydd för händerna. Det är också bra att skydda handlederna.

Bekämpningsmetod för stora plantor

Att kapa av jätteloka är en utmärkt metod för att avlägsna små bestånd eller enstaka växter. Kapa jätteloka med en spade några centimeter under markytan vid pålroten, det vill säga övergången mellan rot och stam på växten. Bästa tid är tidigt på året men det går att göra under hela året. Det går också bra att gräva upp hela roten. Om växten har gått i blom är det viktigt att blommorna klipps av först och förstörs för att inte eventuella frön ska spridas.

Det går också bra att bekämpa växten genom att kontinuerligt ta bort alla fröställningar genom att försiktigt dra en stor påse över blomman och klippa av den. Fortsätt med metoden till dess att inga nya växter kommer upp. Elda upp fröställningarna. Ha uppsikt över området under ett par år. Viktigt är att även markera ut och helst stänga av området för att förhindra att människor kommer i kontakt med växten. Det är viktigt att använda kläder som täcker kroppen och huvudet, handskar samt skyddsglasögon.

Bekämpning av stora bestånd

Jättelokan gillar inte att bli störd därför är en effektiv metod att använda jordfräs eller kultivator. Metoden ska utföras tidigt på våren när plantan är liten för att undvika att växtsaften virvlar upp.

En alternativmetod är att täcka beståndet. Täck området tidigt på året med svart, kraftig markduk som inte släpper igenom ljus. Låt markduken ligga i minst två år.

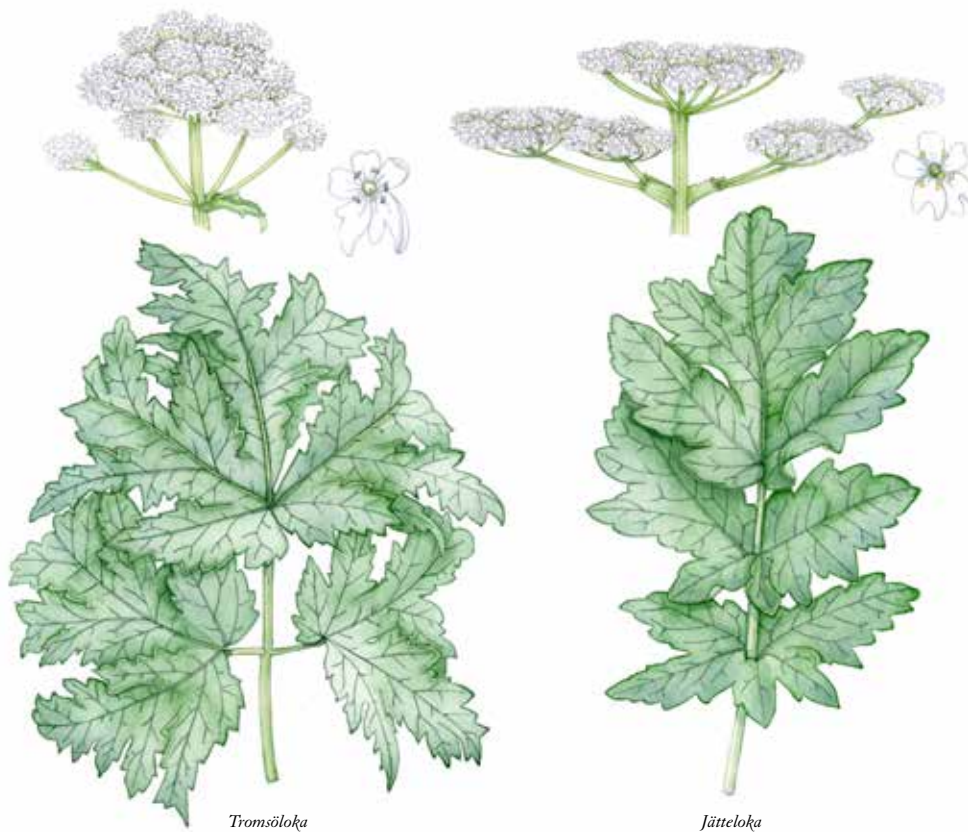
Hantering av växtmaterial

När plantan är uppgrävd går det bra och låta den ligga och torka i solen alternativt elda upp den på plats om det ej råder eldningsförbud. Det går bra att hacka eller dela upp växten i mindre delar. Se till att alla eventuella frön eldas upp. En torkad växt utan frön går bra att lägga på komposten.

Var försiktig vid hantering av växtavfallet och jordmassor då de kan innehålla frön. Allt växtmaterial ska läggas i en hel sopsäck, som sedan sluts ordentligt och körs till den kommunala återvinningscentralen. Kontrollera först om de tar emot växtmaterial med jätteloka. Alla gör inte det. Väl på anläggningen, ta reda på var växtmaterialet ska läggas. En del återvinningscentraler har specialcontainer inkom för farligt växtmaterial, annars ska det ligga i en behållare för brännbart material. Det ska absolut ej sorteras som växtavfall.

Kemisk bekämpning

Jättelokan bör ej bekämpas med kemiska bekämpningsmedel.

Misstas för jätteloka

Det förekommer tre olika arter av jättelokor som kan vara svåra att skilja från varandra. Förutom den vanligaste jätteloka, *Heracleum mantegazzianum* som beskrivs här finns även tromsöloka, *Heracleum persicum* och bredloka, *Heracleum sosnowskyi*. Den sistnämnda, bredloka har ännu inte observerats i Sverige men finns i våra grannländer.

Tromsölokans blad har normalt två till fyra par småbladsflikar medan jättelokans har ett till två par. Den nedre delen av stammen är oftast rödlila hos tromsöloka medan jätteloka är mer fläckig. Tromsöloka har också fler stammar medan jätteloka normalt är enkelstammig. Tromsölokan luktar anis medan jätteloka luktar bittert.

Det finns inhemska lokor som inte bör förväxlas eller utrotas. Den stora skillnaden mellan dessa är att de är betydligt mindre, både när det gäller höjd och blommornas storlek.

De inhemska lokorna är:

Björnloka, *Heracleum spondylium*
 Sibirisk björnloka, *Heracleum spondylium ssp. sibiricum*
 Strätta, *Angelica sylvestris*
 Fjällkvanne, *Angelica archangelica*

Fakta om jätteloka

- Jätteloka sprider sig fort med hjälp sina frön och bildar snabbt mycket stora bestånd.
- Trivs långs med vattnet.
- Nya bestånd kan orsakas av att frön följer med vattendrag.
- När den vissnar ner på hösten finns en stor risk för jorderosion.
- Jätteloka kan ge allvarliga hudskador.